

Adalékok a tudományos szocializmus szerepéhez és ismeretlen vonásaihoz

A tudományos szocializmus Marx Károly munkásságához fűződik. Mi volt erre a marxi tudományos szocializmusra jellemző?

a) a német klasszikus filozófia (Kant—Fichte—Schelling—Hegel) egyes fontos eredményeinek s a felette gyakorolt bírálatnak (hegeli baloldal és Feuerbach) magáévá tétele és továbbfejlesztése;

b) Smith, Ricardo és a korabeli angol közgazdaságtan kritikai feldolgozása;

c) kora politikai, gazdasági és társadalmi átalakulásainak elemzése (ipari forradalom, munkásszervezkedés, szocialista gondolatok) a munkásság és egy posztulált egyetemes átalakulás szempontjából; plusz program, ugyanebből a szempontból feldolgozni a világtörténelmet.

a2) Nemcsak az idealista, nemcsak a polgári, de *minden filozófia feloldása*;

b2) nemcsak az angol, de *minden közgazdaságtan* teoretikus és praktikus *megszűnése* (óvatosabb fogalmazásban: a munka közgazdaságtana lép a tőkeapológia helyére);

c2) a politikai forradalmak, a politika, az állam, a munkamegosztás és magának a *munkának a feloldása* (Aufhebung).

Marx Károlynak ezt a roppant szintetikus tevékenységét úgy foghatjuk fel, mint a munkásság vágyainak és célkitűzéseinek a történelmi változások sodrával és törvényszerűségével, illetve *egy egyetemes érvényre igényt tartó módszertan respektusával való impregnálását.*

Hetven-nyolcvan éve, hogy kikristályosodott ez a marxi szintézis. Marx egyes tanítványai a rendszer egyes pontjait továbbépítették vagy modifikálták; de *kitartottak* az immár senki által nem védett ricardói közgazdaságtan kritikájánál; *kitartottak a liberális polgárság által mindig is akceptált* felfogás hangoztatásánál, hogy a gazdaság a lényeg és a kultúra csak felépítmény (ahol marxisták és liberálisok minden felelősség nélkül hangsúlyozhatták, hogy a felépítmény „visszahat”, s a kultúrának „is” van valami jelentősége — mert nem volt számonkérés!). (Még egy: az anyagi birtokon belül levő polgárság és szellemi képviselői számára persze kellemetlen leleplező hatású volt a marxi materializmus.)

A marxizmusnak nemcsak tömegei, hanem avantgarde-ja is hittek a marxizmusban anélkül, hogy ismerték volna a marxi kritika tárgyát vagy magát a kritikát. Hittek anélkül, hogy a nem-marxi szocializmusról, egypár elitélő frázistól eltekintve, tudomást vettek volna; hittek anélkül, hogy vezető teoretikusaik akár csak abban is azonos eredményre jutottak volna, *mi a marxizmus maradandó magja és jelentősége* — — —

de nem vizsgálták (egy-két eretnektől eltekintve) a *polgárság által soha igazán nem védelmezett német klasszikus filozófiát*, aminek Marx és Engels magukat örököseinek tekintették;

nem mutattak érdeklődést az iránt a marxi intenció iránt, amely a szociológia, a közgazdaságtan, a történelemfilozófia problémáit a mindenkori jelen-célkitűzések szempontjából csoportosította át;

nem vállalkoztak a fasiszta, hitlerista, kemalista mozgalmak történelmi és aktuális megértésére;

nem vállalkoztak a felmerült új szempontok, ismeretek és tudományos módszerek feldolgozására;

nem a dialektikus gondolkodás előtörténetének kiásására;

vagy annak megfejtésére, *mint értelmezendő az elmélet és gyakorlat egységkövetelménye* Marxnál;

vagy arra, hogy azon gondolkozzanak: a megszűnendő filozófia chaosa miért reprodukálódott szegényesebben bár, de elevenen a marxi dogmatikán belül.

Ilyen és rokon szempontok miatt tudomásul kell vennünk: a tudományos szocializmus koncepciója a marxizmussal (annak értékeivel és belső ellentmondásaival) forrott össze, és *lényegében a marxisták feladták ezt a munkásság vágyaival oly mélyen összeforrott koncepciót!*

A munkásság öntudatának s emberi méltóságának emelésénél nagy szerepe volt a marxizmus vázolt mozzanatainak, s ha azok, akik tartják a közösséget a munkássággal, nem elég bátrak a munkásság figyelmeztetésére: néztek, ide jutott a tudományos szocializmus büszke épülete — akkor ezzel a tehetetlen ragaszkodással a fojtogató formalizmussá vált marxizmushoz a marxizmusnak ezt a pozitív eredményét is kockára teszik!

(1936—38)